

Festivalul George Enescu (V). La încheiere

(Costin Popa – 26 septembrie 2017)

Antonio Pappano a fascinat întotdeauna prin angajamentul total cu care se implică în lecturi, prin desfășurarea energetică nezagăzuită, de spectaculoasă anvergură. Cu brațele precum tentaculele, decupează eterul, inspiră tot ce întâlnește în cale, instrumentiști, coriști, soliști, dar și... publicul în sufletul căruia se insinuează și rămâne acolo pentru multă vreme. Este un Everest de forță, tumult răscolitor, un modelator de magmă sonoră, ale cărui puteri vin din fierberea interioară, din focul mistuitor care îi animă trăirile. Creațiile, construcțiile lui Pappano sunt zguduitoare.

Marea realizare a primei seri la pupitrul Corului și Orchestrei Academiei Naționale Santa Cecilia a fost Simfonia a III-a în Do major, op.21 de George Enescu. În afara gândirii profunde a dirijorului asupra spiritului compozitorului, cred că unul dintre secrete rezidă din calitatea sunetului instrumentiștilor romani, din căldura meridională pe care o iradiază neconținut. Texturile melodice ample au respirat generos, într-o dinamică grandioasă, pendulând între liric și dramatic (I. Moderato, un poco maestoso), cavalcadele sonore au tulburat materia și spiritul (II. Vivace, ma non troppo), extazul susținut prin vocalizele coriștilor pregătiți de Ciro Visco a ridicat emoționalitatea pe culmi nebănuite (III. Lento, ma non troppo). Indubitabil, versiunea Pappano – 2017 a celei de-a treia simfonii enesciene ar putea face obiectul unei gravuri discografice.

În deschidere, tânăra Beatrice Rana a oferit o citire sensibilă și melancolică a Concertului nr.1 pentru pian și orchestră în si bemol minor, op.23 de Ceaikovski, expunând o bună tehnică virtuoză și încercând să sprijine sonor dialogul de forță cu orchestra.

Antonio Pappano
(Foto Alex Damian)

Beatrice Rana
(Foto Alex Damian)

Antonio Pappano, Rachel
Willis Sorensen, Okka
von der Damerau (Foto
Andrei Gîndac)

Unică în programul de a doua zi, Simfonia a II-a „Învierea” de Mahler a adus efluvii sonore magistrale în care, pentru prima parte, alăturările au secționat spațiul acustic cu teribilă precizie, dar sunet de catifea, atacurile au lovit fără milă, fie că au venit din partea suflătorilor, fie din cea a instrumentelor de coarde, paginile liniștite au unduit seducător. Mișcările dansante de „Ländler” sau cele contemplative (părțile a doua și a treia) au avut eleganță. În fine, cele două ultime secțiuni au adus rezonanțele vocilor mezzosopanei Okka von der Damerau și sopranei Rachel-Willis Sorensen, cultivate cântărețe de lied, susținute de murmurul sublim al corului, către cutremurătorul final.

Kristine Opolais în recital la Ateneu

Kristine Opolais

A fost o înlocuire. A renumitului bariton Dmitri Hvorostovsky, care se confruntă cu probleme de sănătate. Plimbarea prin muzica rusă de lied în care acesta urma să ne însoțească a revenit sopranei letone Kristine Opolais, nume foarte cunoscut pe eșichierul liric mondial, prin prezențe în marile teatre ale lumii, în roluri importante, pucciniene îndeosebi.

Așadar, un program de romane de Ceaikovski, Rahmaninov, Anton Rubinstein, căruia i-a adăugat cunoscutele arii ale Tatiane („Evgheni Oneghin”, același Ceaikovski) și Rusalkăi (din actul al III-lea al operei omonime de Dvořák, ca mesager singular al literaturii muzicale cehe).

Frumoasă și blondă ca o zeiță, cu alură hollywoodiană și Nicole Kidman – look, Kristine Opolais a plutit regal spre scenă și a expus un glas consistent, frumos colorat ca timbralitate, a căruia rotunjime și bogăție de armonice se disting aproape pe întreg ambitusul, în pofida unor sunete mai puțin concentrate, ușor austere în registrul central și câteodată opace în direcția celui grav, când nu folosește tehnica „de piept”. Dezvoltarea spre zonele acute îi îmbogățește sonoritățile și, iată, strălucirea, incisivitatea, amplexarea devin suverane. Tendințele spinte sunt vădite.

După primele secvențe în care emoția debutului a fost evidentă (într-un interviu dat Jurnalului de festival, declara că se află la primul ei recital într-o sală mare), Kristine Opolais a redat în potrivită atmosferă poeticele cântări, cu pasiune și visare în confesiuni expresive. Cel puțin într-un asemenea program, nu nuanțele de detaliu sau maleabilitatea vocii reprezintă forța tălmăcirii sopranei, ci mai mult legato-ul fluid. A apărut cu claritate, cunoscând-o din memorabile spectacole lirice, că potențele sopranei vin dinspre fascinația scenei de operă.

A fost un recital alcătuit în covârșitoare majoritate din miniaturi vocale, care ar fi putut fi îmbogățit, prelungit.

Conaționala Kristinei Opolais, pianista acompaniatoare Alexandra Pospisil-Borodulina a interpretat și trei scurte Poeme pentru pian solo ale compozitorului leton Alfrēds Kalniņš (1879-1951), prime audiții în România.

În programul anunțat figura și liedul „Languir me fais” din ciclul „Șapte cântece pe versuri de Clément Marot” de George Enescu. Ce bucurie! Măcar atât, dacă nu tot ciclul. Numai că artista nu l-a mai cântat. Fără nicio explicație. Ce tristețe, cât regret!

Royal Concertgebouw Orchestra a venit...

...în acest an sub bagheta noului dirijor principal Daniele Gatti, artist cu adâncă sensibilitate, de extracție italiană, care dăruie minunatului instrument care este ansamblul din Amsterdam climaxul solar al Peninsulei. Așa a fost în Simfonia nr. 82 în Do major „Ursul” de Haydn, abordată deloc spectaculos ca gestualitate, dar cu rezultate de rară delicatețe, ce au zburat către imponderabil. S-a sprijinit pe calitatea rafinată a „cordarilor” și „lemnlor”.

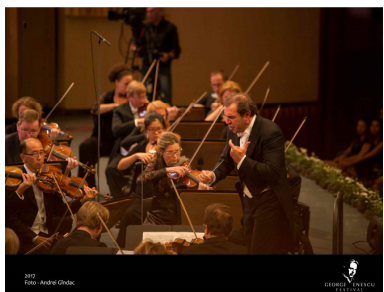
Pentru continuare, Gatti a ales un opus mahlerian, Simfonia a IV-a în Sol major, ce a debutat aerisit (prima mișcare, „Pe îndelete”), cu fraze largi revelând gradual succesiunea de întrebări și răspunsuri existențiale, încheiate în crescendo-uri de la pianissimo elegiac la fortissimo debordant.

Șăgalnic, jucăuș, a sunat dansul din secțiunea secundă, „În mișcare domoală”, în timp ce partea următoare, „Plin de liniște”, a fost tălmăcită ca un Adagio calm și trist, grație violoncelor cu sunet velurat, urmate de cel fin al viorilor. „Foarte degajat, comod”, ultima mișcare, cu cântul „Viața cerească”, viziune a unui copil asupra înalturilor, a venit cu puritate sonoră de violină din partea sopranei Chen Reiss.

În cea de-a doua seară, ultima a festivalului, Daniele Gatti, a propus pentru început uvertura „Euryanthe” de Weber, ca parte a programului „Side by Side”, un proiect muzical unic, susținut de UNESCO și Comisia Europeană, în care orchestranților neerlandezi le sunt adăugați, succesiv, membri ai orchestrelor locale de tineret din cele 28 de țări ale Uniunii Europene, în cadrul unui turneu itinerant, desfășurat pe o perioadă de doi ani și jumătate. Pentru București, au fost aleși componenți ai Orchestrei Naționale de Tineret a României.

Foarte vajnic și agitat, Gatti și-a fundamentat viziunea romantică pe țesătura fină, plutitoare, plină de moliciuni a compartimentului de coarde și pe interferența dramatică a temelor.

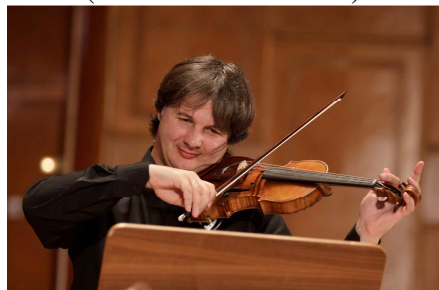
Pentru piesă secundă, prim-concertmaestrul celebrei orchestre, Liviu Prunaru, a adus sunetul Stradivarius-ului său în mireasmă de zefir și ritmuri autentice în Capriciul Român pentru vioară și orchestră de George Enescu, un aranjament al lui Cornel Țăranu, după schițele compozitorului.

Daniele Gatti
(Foto Andrei Gîndac)

Chen Reiss
(Foto Andrei Gîndac)

Liviu Prunaru
(Foto Constantin Barbu)

Alexei Volodin
(Foto Alex Damian)

Validându-și forma temperamentală a serii de închidere a festivalului, Daniele Gatti a condus cu vitalitate și detaliată coloristică Simfonia a V-a în Si bemol major, op.100 de Prokofiev, încheind-o în gestică impetuoasă à-la-Riccardo Muti.

Pianul ca o orgă sau Alexei Volodin...

...la Ateneu, într-o după-amiază, în care artistul rus și-a etalat, rând pe rând, virtuțile: forța (Enescu – Suita a II-a în Re major, op.10 și Medtner – Piesa nr. 4 „Suflă, vântule!” din suita „Patru povestiri” op.35, bazată pe tragedia „Regele Lear” de Shakespeare), dantelările ireale (Prokofiev – fragmente din cele 10 piese ale Suitei baletului „Romeo și Julieta”, op.75), virtuozitatea (Mendelssohn/Rahmaninov – Scherzo din suita „Visul unei nopți de vară”), poezia (Rahmaninov – Sonata nr. 1 în re minor, op.28). Fabulos!

Maxim Vengerov, magicianul

Maxim Vengerov, Vag
Papian (Foto Catalina Filip)

Tot la Ateneu, în ultima după-amiază, violonistul rus a impresionat alături de „revoluționarul” Vag Papian, la pian: vigoare extremă (Scherzo în do minor din Sonata F. A. E. de Brahms), introspecție, melancolie și agilitate (Sonata a II-a în fa minor, op.6 de Enescu), patină romantică (Sonata a III-a în re minor, op.108 de Brahms), expresivitate de la suav la avalanșe dramatice (Sonata în La major de César Franck). Vengerov, un magician al arcușului!

Epilog

Cifrele statistice sunt arhicunoscute și impresionante. De cea mai importantă semnificație este faptul că 37 opusuri enesciene, cele mai multe din istoria festivalurilor, au fost interpretate de mari performeri. De dorit este, cred, ca acestea să intre în repertoriile curente ale filarmonicilor, formațiilor camerale, instrumentiștilor, cântăreților. Deja, „Oedipe” s-a repetat în concert la Royal Festival Hall din Londra, în penultima zi festivalului, în formula în care îl deschisese, glorios, la București. Apoi, cel de-al doilea program al Royal Concertgebouw Orchestra din Amsterdam, cu Enescu pe afiș, face parte din amintitul turneu prin cele 28 de țări ale Uniunii Europene.

Sigur că sugestiile semnalate la anterioare ediții trebuie urmărite cu preocupare, în continuare. Mă refer la densitatea prea mare a manifestărilor artistice, la programările orare care nu țin seama de eventuale suprapuneri în funcție de lungimile concertelor, la accesibilitatea lucrărilor de pe afișe pentru publicul larg. Ceea ce nu se poate reproșa organizatorilor sunt abzicerile, dar eforturile pentru a face înlocuiri de același nivel, s-au arătat remarcabile. Într-o singură situație nu s-a putut face nimic. Renumitul tenor Jonas Kaufmann a anunțat anularea chiar în ultimul moment.

Poate că viitorul va aduce și colaborarea cu prima scenă lirică națională, amintindu-mi că Festivalul de la Salzburg, alături de care cel bucureștean stă cu mândrie, programează și producții de operă, alături de cele concertante.

În fine, rămâne repetabila, eterna problemă a unei noi săli de concerte în București. Se discută și se rădscută din timpuri imemorabile. Mari interpreți s-au arătat nemulțumiți de a-și prezenta programele într-o sală de ședințe, cu acustică nenaturală. Chiar propriul lor control sonor este afectat. Un complex care ar comporta un auditorium de cca 2000 de locuri și două săli adiacente,

de dimensiuni mai mici, ar putea asigura formatul festivalului. Împreună cu Ateneul Român și, eventual, Sala Operei Naționale ar constitui soluția ideală. Hotărâți-vă, domnilor guvernanți!

Ediția 2019, a XXIV-a, bate la ușă, nu de altceva dar ARTEXIM, marele profesionist – organizator al festivalului, are deja conturat în linii mari programul, cel puțin în ceea ce privește marile vedete, orchestrale și solistice, unele afișe. În actuala formulă câștigătoare, cu trio-ul de aur Zubin Mehta – președinte de onoare, Vladimir Jurowski – director artistic, Mihai Constantinescu – director executiv, succesul este deja asigurat.